

Sygn. akt IV U 157/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 maja 2022 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Sławomir Górny

Protokolant: st. sekr. sąd. Beata Krysiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 maja 2022 roku w Sieradzu

odwołania D. J.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł.

z dnia 10.02.2022 r. Nr (...)

w sprawie D. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł.

z udziałem zainteresowanego E. M.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym

1. ***Oddala odwołanie.***

2. ***Zasądza od D. J. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.***

Sygn. akt IV U 157/22

UZASADNIENIE

Na podstawie art. 83 ust. 1, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2021r. poz. 423, ze zm.), art. 36 ust. 1 ustawy z 25.06.1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2021r. poz. 1133 ze zm.), art. 5, art. 58§2, art. 83§1 kc w zw. z art. 300 kp, Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. stwierdził, że D. J. jako pracownik u płatnika składek (...) nie **podlega** obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu **od 1.05.2021r. Zdaniem ZUS, zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych miało wyłącznie na celu uzyskanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego, a nie realizowanie obowiązków pracowniczych przez D. J.. Brak także dowodów na rzeczywiste wykonywanie pracy przez odwołującą.**

Nie dzielając powyższej decyzji pełnomocnik wnioskodawczyni złożył odwołanie, wnosząc o stwierdzenie nieważności wydanej decyzji, ewentualnie ustalenie, że D. J. podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu od 1.05.2021r. oraz przyznanie prawa do zasiłku macierzyńskiego i zasądzenie kosztów sądowych, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Odwołanie poparł zainteresowany E. M..

W odpowiedzi na odwołanie ZUS wnosił o jego oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

D. J., ur. (...), po LO o profilu matematyczno-fizycznym. Odwołująca od marca 2020r. do końca kwietnia 2021r., współpracowała z rodzicami w rodzinnej firmie, zajmowała się wypełnianiem dokumentów, organizacją w gospodarstwie ogrodniczym.

E. M. od kwietnia rozpoczął współpracę z podwykonawcą Poczty Polskiej na doręczenie przesyłki. Płatnik prowadzi działalność gospodarczą pod firmą – (...). Przedmiotem działalności jest pozostała działalność pocztowa i kurierska. E. M. zatrudnia kurierów. E. M. zatrudnił 4 osoby, była rotacja. W wykonywaniu obowiązków na miejscu pomagał mu tata. E. M. jeździł rano do K. i wracał późno. W K. było 8 pojazdów, jeden bus i 7 małych samochodów.

D. J. od 4 lat pozostaje z płatnikiem w nieformalnym związku.

W dniu 1.05.2021r., między płatnikiem, a D. J. została zawarta umowa o pracę na czas nieokreślony, mocą której wnioskodawczyni została zatrudniona jako pracownik biurowy z wynagrodzeniem podstawowym brutto 3500zł. Strony ustaliły miejsce wykonywania pracy - ul. (...), S. (adres zamieszkania ubezpieczonej). Płatnik nie składał formalnych ofert w celu zatrudnienia pracownika, nie przeprowadzał rekrutacji i sam bezpośrednio zaproponował pracę D. J.. Od początku prowadzenia działalności gospodarczej, tj. od 29.06.2019r., płatnik nie zatrudnił pracownika na takim samym lub podobnym stanowisku.

Do obowiązków pracownika miało należeć: wystawianie faktur sprzedaży, odpisywanie na maile i wykonywanie w imieniu płatnika przelewów bankowych oraz prowadzenie księgowości firmy.

Od 1.05.2021r., odwołująca została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych: emerytalnego, rentowych, wypadkowego i chorobowego przez płatnika składek (...).

W okresie od 12.07.2021 – 27.10.2021, D. J. przebywała na zwolnieniu lekarskim. Następnie od 28.10.2021r., zgłosiła roszczenie o wypłatę zasiłku macierzyńskiego. Ojcem dziecka odwołującej jest E. M..

Po przejściu wnioskodawczyni na zwolnienie lekarskie, płatnik nie zatrudnił na jej miejsce nowego pracownika **(częściowo zeznania wnioskodawczyni i zainteresowanego – na nagraniu CD – 000548 – 004312 k. 105/akta sprawy; umowa o pracę, zeznania płatnika i wn-i złożone w trakcie kontroli ZUS, zakres czynności pracownika, zaświadczenie o ukończeniu szkolenia BHP, kwestionariusz osobowy, świadectwo dojrzałości, listy obecności/akta ZUS).**

W dniu 4.01.2022r., ZUS wszczął postępowanie z urzędu w sprawie zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych i podstaw wymiaru składek D. J. z tytułu zatrudnienia u płatnika składek (...) **(zawiadomienie o wszczęciu postępowania/akta ZUS).**

Na podstawie art. 83 ust. 1, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2021r. poz. 423, ze zm.), art. 36 ust. 1 ustawy z 25.06.1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2021r. poz. 1133 ze zm.), art. 5, art. 58§2, art. 83§1 kc w zw. z art. 300 kp, Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. stwierdził, że D. J. jako pracownik u płatnika składek (...) **nie podlega** obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu **od 1.05.2021r. Zdaniem ZUS, zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych miało wyłącznie na celu uzyskanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego, a nie realizowanie obowiązków pracowniczych przez D. J.. Brak także dowodów na rzeczywiste wykonywanie pracy przez odwołującą (decyzja/akta ZUS).**

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie i w postępowaniu przed organem rentowym. Kwestionujący stanowisko organu rentowego zawarte w zaskarżonej decyzji winien wskazać fakty znajdujące oparcie w materiale dowodowym, z których możliwym byłoby wyprowadzenie wniosków i twierdzeń zgodnych ze stanowiskiem zaprezentowanym w odwołaniu. W tym kontekście podkreślenia wymaga, że zgodnie z art. 232 k.p.c., strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne (ciężar dowodu w znaczeniu procesowym). Z kolei stosownie do art. 6 k.c., ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne (ciężar dowodu w znaczeniu materialnym). W ocenie sądu, zebrany w sprawie materiał dowodowy, nie daje podstaw do twierdzenia, że zawarta między płatnikiem, a odwołującą umowa o pracę, była faktycznie realizowana, a między stronami doszło do faktycznego nawiązania stosunku pracy. Przemawia za tym brak dowodów na świadczenie pracy przez wnioskodawczynię. Sam dokument obejmujący swą treścią umowę o pracę nie ma charakteru przesądzającego, może on co najwyżej tworzyć domniemanie, że doszło do nawiązania stosunku pracy. Ponadto w przypadku symulowania powstania stosunku pracy oczywistym jest, że pewne niezbędne dokumenty mające go uprawdopodobnić, takie jak np. podanie o pracę, kwestionariusz dla osoby ubiegającej się o zatrudnienie, orzeczenie lekarskie, zaświadczenie o przeszkoleniu BHP, listy obecności, zostaną wytworzone. W ocenie Sądu, brak jest jakichkolwiek dowodów, potwierdzających zeznania odwołującej i płatnika, że od dnia zawarcia umowy o pracę, pracowała na rzecz płatnika, zgodnie z zawartą umową o pracę. Zdaniem Sądu, same twierdzenia odwołującej oraz płatnika, są niewystarczające dla przyjęcia, że w okresie od zawarcia umowy o pracę do przejścia na zwolnienie lekarskie, wnioskodawczyni była pracownikiem zainteresowanego i wykonywała na jego rzecz umówioną pracę. Zdaniem Sądu, to stan wnioskodawczyni - ciąży, zaważył na chęci poszukiwania z jej strony zabezpieczenia swej sytuacji materialnej wobec zbliżającego się macierzyństwa. Doszło wprawdzie do zawarcia umowy o pracę pomiędzy płatnikiem, a odwołującą, jednakże brak jakichkolwiek dowodów na wykonywanie pracy prowadzi do wniosku, iż odwołująca pracy nie wykonywała, co w konsekwencji oznacza, że nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym. Sąd pominął wniosek dowodowy w zakresie dowodu z przesłuchania świadków, zgłoszony w głosach stron, uznając wniosek za spóźniony, mający jedynie na celu przedłużenie postępowania.

Sąd Okręgowy zważył:

Odwołane nie zasługuje na uwzględnienie.

Charakter zatrudnienia w ramach umowy o pracę ma zasadnicze znaczenie z punktu widzenia uprawnień osoby świadczącej pracę. Uprawnienia pracownicze, takie jak szczególna ochrona wynagrodzenia, płatny urlop, świadczenia ubezpieczeniowe w przypadku niezdolności do pracy i inne, z mocy przepisów prawa pracy przysługują bowiem tylko osobom zatrudnionym na podstawie umowy o pracę i nie znajdują zastosowania do osób świadczących pracę na podstawie innych umów.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że cel zawarcia umowy o pracę w postaci uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie jest sprzeczny z ustawą (por. wyrok SN z 4.08.2005r., II UK 320/04). Kreacja stosunku pracy powoduje zawsze konsekwencje prawne nie tylko bezpośrednio w sferze jego treści, ale także w wielu innych dziedzinach. Jednym z takich skutków jest prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego na wypadek spełnienia się przewidzianych przez ustawy przesłanek. Strony mogą kierować się takim celem i nie można czynić im zarzutu dążenia do celu sprzecznego z ustawą. Skoro osiągnięcie celu uzyskania prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie jest sprzeczne z ustawą, strony zmierzające do takiego celu nie dokonują obejścia ustawy. Zawarcie umowy o pracę, choćby zmierzało wyłącznie do uzyskania świadczeń ubezpieczeniowych, nie jest powiązane z zamiarem obejścia ustawy. Stwierdzenie, że umowa zmierza do obejścia ustawy wymaga zatem poczynienia konkretnych ustaleń faktycznych, dotyczących okoliczności jej zawarcia i celu, jaki strony zamierzały osiągnąć (por. uchwała SN z 8.03.1995r., I PZP 7/95, wyrok z 23.09.1997r., I PKN 276/97).

Nawiązując stosunek pracy, pracodawca realizuje swoją gospodarczą potrzebę, a więc zmierza do uzyskania od pracownika niezbędnego mu świadczenia w postaci wykonywanej pracy. Po stronie pracodawcy istnieje zatem gospodarcza konieczność realizowania określonych czynności, mających wartość materialną lub niematerialną w

sposób ciągły, a więc stale i powtarzalnie. Samo formalne zawarcie umowy o pracę nie jest przesądzające o faktycznym istnieniu stosunku pracy, a tym samym powstaniu obowiązku ubezpieczeń. Niezbędne jest również rzeczywiste wykonywanie pracy w warunkach charakterystycznych dla stosunku pracy, opisanych w art. 22 k. p. Stosunek pracy jest stosunkiem zobowiązaniowym, zachodzącym między dwoma stronami, z których każda jest wobec drugiej zobowiązana i zarazem uprawniona do określonego świadczenia. Element kierownictwa pracodawcy, a tym samym podporządkowania pracownika jest cechą odróżniającą stosunek pracy od innych stosunków cywilnoprawnych, a przede wszystkim przesłanką, która ma „charakter konstrukcyjny dla istnienia stosunku pracy” (por. wyrok SN z 25.11.2005r., I UK 68/05).

Oceny ważności treści umów o pracę powszechnie przyjmuje się według reguł prawa cywilnego na podstawie art. 58 k.c. w związku z art. 300 k. p. Zgodnie z art. 58§1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna. Czynność prawna mająca na celu obejście ustawy polega na takim ukształtowaniu jej treści, które z punktu widzenia formalnego (pozornie) nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości (w znaczeniu materialnym) zmierza do realizacji celu, którego osiągnięcie jest przez nią zakazane. Pojęcie obejścia prawa i pozorności niejednokrotnie pokrywają się. Zakaz obejścia ustawy sprowadza się do zakazu wywołania pewnego skutku prawnego, który jest zakazany przez przepisy bezwzględnie obowiązujące, za pomocą takiego ukształtowania czynności prawnej, że zewnętrznie, formalnie ma ona cechy niesprzeciwiające się obowiązującemu prawu.

Ustalenie, że umowa o pracę zmierza do obejścia prawa wymaga poczynienia konkretnych ustaleń faktycznych, dotyczących okoliczności jej zawarcia, celu, jaki strony zamierzały osiągnąć, oraz charakteru wykonywanej pracy.

Zgodnie z art. 22 k. p. umowa o pracę stanowi dwustronną czynność prawną, w ramach której pracodawca zobowiązuje się do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem, pracownik zaś do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem. Umowa o pracę winna określać w szczególności rodzaj pracy, miejsce jej wykonywania, wynagrodzenie oraz wymiar czasu pracy (art. 29 k. p.). Umowa o pracę dochodzi do skutku, gdy strony złożyły zgodne oświadczenie co do jej istotnych postanowień (por. post. SN z 22.11.1979r., III PZ 7/79). Status umowy o pracę ma zasadnicze znaczenie z punktu widzenia uprawnień osoby świadczącej pracę. Uprawnienia pracownicze, takie jak szczególna ochrona wynagrodzenia, płatny urlop, świadczenia ubezpieczeniowe w przypadku niezdolności do pracy i inne, przysługują bowiem z mocy przepisów prawa pracy tylko osobom zatrudnionym na podstawie umowy o pracę i nie znajdują zastosowania do osób świadczących pracę na podstawie innych umów.

Podkreślenia wymaga, że umowa o pracę wywołuje skutki nie tylko bezpośrednie, dotyczące wprost wzajemnych relacji między pracownikiem i pracodawcą lecz także dalsze, pośrednie, w tym - w dziedzinie ubezpieczeń społecznych. Kształtuje ona stosunek ubezpieczenia społecznego, określa wysokość składki, a w konsekwencji prowadzi do uzyskania odpowiednich świadczeń. Należy zatem uznać, że ocena postanowień umownych może i powinna być dokonywana także z punktu widzenia prawa ubezpieczeń społecznych. Powstaje zatem konieczność ustalenia, czy pomiędzy stronami nastąpiło faktyczne nawiązanie stosunku pracy, rezultatem czego będzie skutek wynikający z systemu prawa ubezpieczeń społecznych w postaci podlegania pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu (tak SN w uchwale z 27.04.2005r., II UZP 2/05).

Do objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym nie wystarcza jakakolwiek praca, gdyż znaczenie ma dopiero praca przewidziana dla stosunku pracy. Marginalna realizacja umowy o pracę nie opiera się na zasadzie wzajemności świadczeń uzgodnionych w tej umowie (vide wyrok SN z 29.06.2017r., III UK 172/16).

O tym czy strony istotnie nawiązały stosunek pracy stanowiący tytuł ubezpieczeń społecznych nie decyduje samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, a wynikających z art. 22§1 k.p. Istotne więc jest, aby stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych. Okoliczności wynikające z formalnie zawartej umowy o pracę lub ugody pozasądowej nie są wiążące w postępowaniu o ustalenie podlegania obowiązkowi pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu (por. wyrok SN z 24.02.2010r., II UK 204/09).

W przypadku każdej umowy o pracę, podstawą jej zawarcia może być jedynie uzasadniona potrzeba o charakterze ekonomicznym, znajdująca oparcie w charakterze prowadzonej działalności. To potrzeba gospodarcza pracodawcy determinuje zatrudnienie. Przy ocenie umowy o pracę racjonalność zatrudnienia, potrzeba zatrudnienia pracownika są przesłankami istotnymi dla oceny ważności umowy. Sąd Najwyższy wielokrotnie stwierdzał, że racjonalność zatrudnienia, potrzeba zatrudnienia pracownika są przesłankami istotnymi dla oceny ważności umowy o pracę (por. wyrok SA w Szczecinie z 1.02.2018r., III AUa 254/17).

Przedmiotem sporu było przesądzenie, czy między ubezpieczoną, a płatnikiem składek, został nawiązany i realizowany stosunek pracy, tj., czy powstał tytuł skutkujący objęciem pracowniczym ubezpieczeniem społecznym. W ocenie sądu, zaskarżona decyzja odpowiada prawu. Zdaniem sądu, wyłącznym celem zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych D. J. było uzyskanie dodatkowej ochrony ubezpieczeniowej w ramach zgłoszenia z tytułu umowy o pracę.

Art. 300 k. p. stanowi, że w sprawach nieunormowanych przepisami prawa pracy do stosunku pracy stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego, jeżeli nie są one sprzeczne z zasadami prawa pracy. Zgodnie z art. 83§1 k.c., nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Pozorność oświadczenia woli została potraktowana przez ustawodawcę jako wada oświadczenia woli. Jest to wada szczególna, bo dotyczy oświadczenia złożonego świadomie dla pozorów drugiej stronie, która o takim charakterze oświadczenia woli wie i na to się zgadza. Złożenie oświadczenia woli dla pozorów oznacza, że osoba je składająca nie chce w ogóle wywołać żadnych skutków prawnych swojej czynności, albo chce wywołać inne niż przewidziane w oświadczeniu woli. Dodatkowo, jak stanowi art. 8 k.c., nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony.

Mając na uwadze podniesione wyżej okoliczności, Sąd Okręgowy oddalił odwołanie na podstawie art. 477¹⁴§1 k.p.c.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z §9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015r., poz. 1804 ze zm.)